

НАРЕДБА № 7 ОТ 23 СЕПТЕМВРИ 1999 Г. ЗА МИНИМАЛНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД НА РАБОТНИТЕ МЕСТА И ПРИ ИЗПОЛЗВАНЕ НА РАБОТНОТО ОБОРУДВАНЕ

В сила от 09.01.2000 г.

Издадена от Министерството на труда и социалната политика и Министерството на здравеопазването

Обн. ДВ. бр.88 от 8 Октомври 1999г., изм. ДВ. бр.48 от 13 Юни 2000г., изм. ДВ. бр.43 от 13 Май 2003г., изм. ДВ. бр.37 от 4 Май 2004г., изм. ДВ. бр.88 от 8 Октомври 2004г., изм. ДВ. бр.40 от 18 Април 2008г.

Глава първа.

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) С тази наредба се определят минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд:

1. на всяко работно място;
2. при използване на работното оборудване.

(2) Тази наредба се прилага във всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност съгласно чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ).

(3) Тази наредба се прилага, като разпоредбите ѝ се съобразяват със специфичните нормативни актове за безопасност и опазване на здравето при работа, регламентиращи изисквания за следните работни места:

1. в транспорта, използван извън предприятието, и в транспортните средства;
2. на временни или подвижни работни площадки;
3. в миннодобивната промишленост;
4. на риболовните кораби;
5. на полето, в горите и на други места, които са част от селскостопански и горскостопански предприятия и са разположени извън сградите и територията на предприятието.

(4) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Тази наредба се прилага и от лицата, които самостоятелно упражняват трудова дейност.

Чл. 2. Работодателят осигурява прилагането на изискванията на тази наредба за работните места, трудовия процес и при използване на предоставеното работно оборудване.

Чл. 3. (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Освен задълженията по ЗЗБУТ работодателят:

1. (доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г., доп. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) информира работещите и/или техните представители по безопасност и здраве при работа за всички мерки, имащи отношение към безопасността и опазване на здравето, които са и ще бъдат предприети на работното място и при използването на работното оборудване. Информацията трябва да бъде лесно разбираема за работещите, за които се отнася;
2. (доп. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) се консултира с работещите и/или техните представители по безопасност и здраве при работа и създава възможност за тяхното участие по всички въпроси, свързани с тази наредба.

Глава втора

ПРОЕКТИРАНЕ И СТРОИТЕЛСТВО

(зал. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 4. При организиране и осъществяване на трудовата дейност се изпълняват изискванията на тази наредба, на нормативните актове по безопасност и здраве при работа за различните производства, дейности, видове работа и работно оборудване и за пожарна безопасност.

Чл. 5. (Отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 6. (Отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 7. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 8. (Отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 9. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10. Собственикът или ползвателят на предприятие, обект или работно оборудване съставя досие, което съдържа:

1. (доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) ексекутивната документация или частта от нея, отнасяща се до проектното осигуряване на здравословните и безопасните условия на труд, актът, удостоверяващ въвеждането на строежа в експлоатация и документацията (протоколи и актове), доказващи съответствието на изпълненото строителство с изискванията на ЗЗБУТ;

2. всички документи, отразяващи периодични изпитвания и проверки при експлоатацията, включително ремонтите, както и измерванията за състоянието на работната среда, включително резултатите от мониторинга, когато се предвижда такъв.

Чл. 10а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10б. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10в. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10г. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10д. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10е. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10ж. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10з. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10и. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 10к. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Глава трета.

ТЕРИТОРИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

Чл. 11. (1) (Предишен текст на чл. 11, изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Територията на предприятието се огражда и/или се предприемат други мерки за ограничаване достъпа на външни лица.

(2) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Непосредствената околност и границите на територията на предприятието се оформят и обозначават така, че да се виждат ясно и да могат да бъдат лесно разпознавани.

Чл. 12. С композиционното решение на територията на предприятието се осигуряват всички изисквания, свързани с безопасността и здравето на хората.

Чл. 13. (1) Пътищата на територията на предприятието и организацията на транспорта се съобразяват с характера на трудовата дейност, използваните транспортни средства, превозваните товари и с изискванията на тази наредба.

(2) Пътищата на територията на предприятието се изграждат и поддържат с трайна настилка и се означават с необходимите маркировка, пътни знаци и сигнализация.

Чл. 14. Безопасността при експлоатация на жп линии, собственост на предприятие, вкл. и местата на пресичането им с други пътища и пешеходни пътеки, се осигурява съгласно нормативните актове на Министерството на транспорта и Министерството на вътрешните работи.

Чл. 15. Мачти, антени, комини, кули, сгради и други съоръжения, височината на които представлява опасност за въздухоплаването, се сигнализират със светлинна маркировка.

Глава четвърта.

ПРОИЗВОДСТВЕНИ СГРАДИ, РАБОТНИ ПОМЕЩЕНИЯ И РАБОТНИ МЕСТА

Раздел I.

Общи изисквания

Чл. 16. Работните помещения и работните места трябва да осигуряват безопасни условия на труд и опазване здравето на работещите.

Чл. 17. При изпълнението на минималните изисквания към работните места за безопасност и опазване на здравето се взимат предвид характеристиката на работното място и на дейността, както и конкретните обстоятелства и опасности.

Чл. 18. (1) (Предишен текст на чл. 18 - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Не се допуска превишаване на установените норми за производствен микроклимат, шум, вибрации, прах, токсични вещества, осветление, нейонизиращи и лазерни лъчения в работните помещения и на работните места.

(2) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Работещите не трябва да бъдат експонирани при никакви обстоятелства на повишени рискове вследствие на работа в ограничени пространства.

(3) (Нова - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) За работещите в ограничени пространства се осигурява постоянно наблюдение отвън и се предприемат всички подходящи мерки за оказване на ефективна и незабавна помощ.

Чл. 19. Сградите, в които са разположени работни места, трябва да имат конструкция и експлоатационна сигурност съгласно предназначението

Чл. 20. Технологични процеси и дейности с отделяне на прах, токсични и други вредни вещества, шум и вибрации над установената норма, наличие на йонизиращи лъчения, инфрачервена радиация, ултравиолетово лъчение, лазери, електромагнитни полета, с прегряващ микроклимат, мокри процеси и др. се организират в отделни сгради или помещения при спазване изискванията на съответните за вида дейност нормативни актове за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и пожарна безопасност.

Чл. 21. Работните места и работното оборудване, включително вентилационните системи, се почистват редовно в съответствие с хигиенните и технологични изисквания.

Чл. 22. (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Работните помещения да са с достатъчна площ, височина и въздушно пространство, позволяващи на работещите да изпълняват работата без рискове за безопасността, здравето и благополучието им.

Чл. 23. Свободната незаета област на работното място се оразмерява така, че да осигури достатъчно свобода за движение на работещите при изпълнение на работата.

Чл. 24. Размерите на работните помещения, броят на хората, разполагането на работно оборудване в тях, пътищата за транспортни средства и хора и свободните площи отговарят на изискванията на нормативните актове за безопасност и здраве при работа и пожарна безопасност за съответната дейност.

Чл. 24а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) Подвижните или фиксираните работни места на високо или ниско местоположение трябва да бъдат устойчиви и здрави, като се вземат под внимание:

1. броят на заетите на площадката работещи;
2. максимално възможното натоварване и разпределението на товарите;
3. възможните външни въздействия.

(2) Когато носещите и другите части на работните места не са достатъчно стабилни, устойчивостта им се осигурява чрез подходящи и безопасни укрепващи приспособления, за да се предотврати всяка случайна и/или нежелана промяна в местоположението на цялото работно място и/или на части от него.

(3) Устойчивостта и здравината се контролират по подходящ начин, особено след всяка възможна промяна на височината, респективно дълбочината на работното място.

Чл. 25. Организацията на работа, размерите и подреждането на работното място се съобразяват с физиологичните и ергономичните изисквания за осигуряване на нормално протичане на работния процес и за отстраняване или намаляване на риска за здравето при изпълнение на трудовата дейност.

Чл. 26. Работното място се оформя в съответствие с ергономичните изисквания и с антропометричните характеристики на работещите.

Чл. 27. Цветовото оформление на работното място се съобразява с принципите на ергономията и промишлената естетика, архитектурните особености на работното помещение, характера на трудовия процес и факторите на работната среда.

Раздел II.

Подове, стени, тавани и покриви на помещения

Чл. 28. (1) Подовете на работните помещения и на обособените работни места и техните елементи се изработват и поддържат така, че да са неподвижни и стабилни, да не са хлъзгави, да нямат опасни неравности, наклони, препятствия и отвори.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Подовете, стените, таваните или покривите на помещенията, в които са разположени работни места, се изолират термично, съобразно вида на работата и физическото натоварване на работещите, за да се избегнат рискове за здравето им.

Чл. 29. Подовете и стените на работните помещения се изработват от материали, които не отделят, не пропускат и не пренасят вредни за хората емисии и са съобразени с изискванията за пожарна безопасност.

Чл. 30. Повърхността на подовете, стените и таваните на помещенията се изработват по подходящ начин, който да не затруднява редовното им почистване съгласно производствените и хигиенните изисквания.

Чл. 31. (1) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Стени и други прегради, изработени от прозрачен материал, в помещения или в близост до работни места и транспортни пътища се маркират или защитават с цел предотвратяване на сблъскване.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Прозрачният материал трябва да е безопасен или конструкцията на стените или преградите да предотвратява увреждания на работещите в случай на разрушаването им.

Чл. 32. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Достъпът до покриви и други повърхнини, изработени от материали с недостатъчна якост, се разрешава само при използване на приспособления, които осигуряват безопасно извършване на работата, като се вземат мерки за предотвратяване на неволно стъпване върху тези повърхнини или пропадане през тях.

Раздел III.

Прозорци и капандури

Чл. 33. (Доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Прозорците, капандурите и вентилационните приспособления на работните помещения се отварят, затварят и фиксират в избраното положение така, че да не предизвикват опасност за работещите, както и за лицата около сградата, включително и в отворено положение.

Чл. 34. (1) Прозорците и капандурите се проектират с необходимите приспособления, които позволяват да бъдат почиствани без риск за работещите, изпълняващи работата, за работещите в сградата и за лицата около нея.

(2) Прозорците и капандурите се поддържат и почистват посредством:

1. методи и приспособления, предвидени в проект;
2. методи и форми, предвидени от работодателя.

Раздел IV.

Врати и портали

Чл. 35. Мястото, броят, размерите и видът на вратите и порталите в работните помещения и на територията на предприятието, както и материалите, от които се изработват, се определят от характера на дейността, вида на работните помещения, транспортните средства, обработваните товари и от изискванията за евакуация при аварии и пожари.

Чл. 36. Прозрачните врати и портали отговарят на изискванията на чл. 31, като маркировката им е на нивото на очите.

Чл. 37. Въртящите и люлеещите се врати и портали трябва да са прозрачни или да имат отвори, осигуряващи видимост.

Чл. 38. Плъзгащите се врати и портали трябва да имат обезопасяващи приспособления срещу излизане от релсите и падане.

Чл. 39. Врати и портали, отварящи се нагоре, се снабдяват с устройство срещу неконтролирано обратно връщане или падане.

Чл. 40. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Механизираните врати и портали трябва да се движат, без да създават опасности за работещите.

Чл. 41. Механизираните врати и портали трябва да имат лесно забележим и достъпен за използване механизъм за отваряне.

Чл. 42. При авария в енергийната система механизмираните врати трябва автоматично да се отворят и да остават отворени или да могат да се отворят ръчно.

Чл. 43. Тежките врати и порталите се осигуряват срещу самооткачване и самопридвижване.

Чл. 44. (1) Вратите и порталите на работните помещения трябва да осигуряват безопасното преминаване на работещите.

(2) Вратите за пешеходци не може да са в непосредствена близост до портали, предвидени за превозни средства, освен ако за пешеходците е осигурено безопасно преминаване. Вратите трябва да са ясно означени и постоянно свободни.

Чл. 45. Вратите и порталите, определени за преминаване само на транспортни средства, се маркират със знаци, забраняващи движението на пешеходци.

Раздел V.

Електрически съоръжения и инсталации

Чл. 46. (1) (Предишен текст на чл. 46, изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г., изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Електрическите и енергоразпределителните съоръжения и инсталации се проектират и изработват така, че при използването им да не предизвикат опасности от пожар или взрив. Експонираните работещи лица трябва да бъдат предпазени по подходящ начин срещу риск от поражения от електрически ток при директен или индиректен контакт.

(2) (Нова - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Проектирането, изработването и изборът на материали и на предпазни устройства и предпазни средства да са съобразени с електрическото напрежение, условията на средата и компетентността на лицата, които имат достъп до инсталацията или до нейни съставни части.

Чл. 47. (1) Проектирането и изработването на електрическите съоръжения и инсталации и изборът на използваните за тях материали и предпазни средства се съобразяват с вида и стойността на електрическото напрежение и с условията на експлоатация.

(2) Електрическите съоръжения и инсталации се обслужват от лица, притежаващи необходимата квалификация и правоспособност.

Чл. 47а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Раздел VI.

Пътни маршрути и опасни зони

Чл. 48. Пътните маршрути се определят, разполагат и оразмеряват в зависимост от тяхното предназначение.

Чл. 49. Маршрутите, използвани за пешеходци или за пешеходци и за транспортни средства, се оразмеряват в съответствие с броя на потенциалните ползватели и вида и характера на дейностите, като за пешеходците винаги се осигурява достатъчно по размери безопасно място.

Чл. 50. Пътните маршрути, в т.ч. стълбища, стъпала, неподвижно закрепени стълби и местата за товарене и разтоварване, както и разстоянията между използваните транспортни средства и врати, портали, колони, коридори, пешеходни пътеки, стълбища, работно оборудване и др. се определят така, че да осигуряват сигурността на съоръженията, на транспортните средства и безопасността на пешеходци и работещи в близост до тези пътни маршрут

Чл. 51. (Доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Пътните маршрути се означават и маркират, поддържат и контролират съгласно установените изисквания.

Чл. 52. (1) (Предишен текст на чл. 52 - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) За работни места, които съдържат опасни зони, в зависимост от степента на риска:

1. се поставят установените знаци за безопасност;
2. се прилагат средства, препятстващи достъпа на неупълномощени лица в тези зони;
3. се предприемат необходимите мерки за предпазване на упълномощените работещи при влизане в опасните зони.

(2) (Нова - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) В местата, където съществува риск от пропадане на работещия или от падащи обекти, се прилагат мерките съгласно т. 1, 2 и 3 на ал. 1.

Чл. 53. (1) Транспортът в предприятията, осъществяван с моторни превозни средства, се организира при спазването на:

1. нормативните актове за безопасност на движението, безопасност при експлоатация, обслужване и ремонт на съответните превозни средства;
2. изискванията за пожарна безопасност;
3. специфичните изисквания на технологията и производството.

(2) Експлоатацията на транспортни средства е забранена:

1. при неизправни сигнални (светлинни и звукови), кормилни, спирачни и осветителни системи;
2. от неправоспособни и неупълномощени лица.

Чл. 54. Превозването на хора с транспортни, подземно-транспортни, товарни и други средства за транспорт, непредназначени за тази цел, е забранено.

Чл. 55. Ескалаторите и движещите се пътеки трябва да функционират безопасно, да са снабдени с необходимите предпазни устройства и аварийните им изключватели да са лесно видими и лесно достъпни.

Раздел VII.

Места за товарене и разтоварване

Чл. 56. (1) (Доп. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Местата за товарене и разтоварване се съобразяват с размерите и характера на транспортираните товари и прилаганата технология на товаро-разтоварните работи и трябва да имат поне един изход.

(2) При техническа възможност за товаро-разтоварни места със значителна дължина се осигуряват изходи от двете им страни.

Чл. 57. На товаро-разтоварните рампи се предприемат мерки за предпазване на работещите и на използваната механизация от падане.

Чл. 58. Товарите се обработват при спазване на изискванията за безопасност и опазване на здравето при работа и установените знаци и сигнали.

Чл. 59. Товарите, класифицирани като опасни, се транспортират и обработват при спазване на изискванията на специфичните за тях нормативни актове.

Раздел VIII.

Аварийни пътища и изходи

Чл. 60. В работните помещения и в сградите се осигуряват аварийни пътища и изходи за евакуация при аварийни ситуации, пожари, бедствия и др., съобразени с броя на работещите.

Чл. 61. Аварийните пътища и изходи се поддържат винаги в изправност, свободни и чисти с оглед осигуряване на възможно най-бързото извеждане на хората в безопасна зона.

Чл. 62. При възникване на опасност се осигурява възможност за бързо и безопасно евакуиране на работещите от всички работни места.

Чл. 63. Броят, местоположението и размерите на аварийните пътища и изходи се определят в зависимост от разположението, размерите и използването на оборудването и на работните места и от максималния брой на хората.

Чл. 64. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г., изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.)
(1) Вратите по аварийните пътища трябва да се затварят така, че да могат лесно и незабавно да се отворят от всяко лице, на което му се налага да ги използва в случай на авария.

(2) Вратите на аварийните изходи, които извеждат извън сградата или предприятието, да се отворят от вътре на вън безпрепятствено - без ключ или други блокировки.

(3) Вратите по аварийните пътища и аварийните изходи се означават с установените знаци за безопасност.

Чл. 65. Не се разрешава използването на плъзгащи и въртящи се врати за аварийни изходи и по аварийните пътища.

Чл. 66. Аварийните пътища и изходи се сигнализират трайно с установените знаци.

Чл. 67. Транспортните маршрути и врати, които осигуряват достъп до аварийните пътища и изходи, трябва да са свободни от препятствия и да могат да се използват без затруднения по всяко време.

Чл. 68. Аварийните пътища и изходи, когато е необходимо, се осигуряват и с аварийно осветление с подходящ интензитет.

Раздел IX.

Работни места на открито

Чл. 69. (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Работно оборудване, инсталации, работни места, пътни маршрути или други места на открито, където работят работещи или които се използват във връзка с работата на открито, се устройват по начин, осигуряващ безопасността и опазване здравето на работещите и се организират така, че пешеходците и превозните средства да оперират безопасно.

Чл. 69а. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Изискванията на чл. 49, 50, 51, 52, 55, 56 и 57 от наредбата се прилагат и за основните пътни маршрути на територията на предприятието (пътни маршрути за движение, водещи до постоянни работни места), за пътните маршрути, използвани за редовната поддръжка и наблюдение на инсталациите на предприятието, както и за товарните площадки.

Чл. 69б. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Изискванията на чл. 49 - 52 от наредбата се прилагат и за работни места на открити

Чл. 70. Работните места на открито се осветяват допълнително с изкуствено осветление, когато естественото осветление не е достатъчно, съгласно изискванията. Осветителните тела се закрепват неподвижно, когато това е необходимо.

Чл. 71. Работните места на открито се изграждат и организират така, че работещите да бъдат предпазени от:

1. падащи предмети;
2. шум;
3. вредни въздействия - газове, пари, прах, нейонизиращи лъчения и др.;
4. падане и подхлъзване.

Чл. 72. За работните места на открито се предприемат мерки за предпазване на работещите от въздействието на неблагоприятни атмосферни условия.

Чл. 73. За работещите на работни места на открито се осигурява възможност за бърза евакуация и оказване на помощ.

Глава пета.

РАБОТНА СРЕДА

Раздел I.

Осветление на работните места

Чл. 74. (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Работните места трябва да имат естествено и изкуствено осветление, което да осигурява безопасността и здравето на работещите. С приоритет се осигурява естествено осветление.

(2) Когато естественото осветление не е достатъчно или не е възможно да бъде осигурено, се прилага смесено или изкуствено осветление.

(3) (Нова - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Цветовете на използваното изкуствено осветление не трябва да възпрепятстват или да влияят на възприемането на знаците и сигналите за безопасност и здраве при работа.

Чл. 75. При съществени различия в изискванията към осветлението на близко разположени работни места се изпълняват изискванията за преобладаващия вид работни места, а за работните места с по-строги изисквания се прилага смесено (естествено и изкуствено) осветление или система от комбинирано (общо и местно) изкуствено осветление.

Чл. 76. Осветителните инсталации в помещения, където има работни места, и в проходите и местата за преминаване на работещи се разполагат така, че да не създават риск от злополуки, дължащи се на вида и изпълнението на инсталацията и качеството на осветлението.

Чл. 77. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) В помещения, на работни места и на транспортни пътища, на които при авария в осветителната система работещите са изложени на риск от злополуки, се осигурява аварийно осветление с необходимия интензитет.

Чл. 78. (1) В процеса на експлоатация се поддържат проектните, количествените и качествените показатели на осветителните уредби и на устройствата за осветление.

(2) Качествените показатели на осветителните уредби и устройства се установяват с периодични измервания.

Чл. 79. Допълнителните изисквания към осветлението на подземни обекти, на жп гари, летища, пристанища и др. се регламентират в специфични отраслови или фирмени правила.

Чл. 80. (1) За съответен отрасъл, подотрасъл, ведомство, търговско дружество или предприятие могат да се утвърждават по-строги изисквания към осветлението.

(2) За конкретни помещения, дейности, работни места или оборудване, за които се предявяват специфични изисквания към осветлението, се прилагат специално разработени за тях норми.

Чл. 81. Производствени съоръжения, готова продукция и др. се разполагат в сградата или извън нея така, че да не влияят върху осветеността на работните места.

Раздел II.

Производствен микроклимат

Чл. 82. (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) През работното време температурата на работните места, на които постоянно работят хора, трябва да отговаря на установените норми и да се съобразява с използваните методи на работа и физиологичните изисквания

Чл. 83. В големи производствени помещения (халета) и на други места, където през студения и преходните периоди на годината е технически невъзможно да се осигурят изискванията по чл. 82, се вземат допълнителни мерки за затопляне на работещите (отоплени помещения или кабинни, топли въздушни душеве, осигуряване на специални работни облекла и др.).

Чл. 84. Изборът на отоплителните източници и системи се съобразява с изискванията и характера на работата и работното помещение и с нормите и изискванията за безопасност и здраве и пожарна безопасност.

Чл. 85. При работа в помещения, в които по технологични причини се поддържат отрицателни температури, на работещите се осигурява специално работно облекло и се въвежда подходящ режим на работа.

Чл. 86. При работни места с наднормени стойности на температурата се прилагат технически и организационни решения за ограничаването на вредното ѝ въздействие.

Чл. 87. Температурата в зони за почивка, помещения за дежурства, съблекални, бани, умивални, тоалетни, столови и стаи за оказване на първа помощ трябва да е подходяща за предназначението им.

Чл. 88. (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) При наличие на високо ниво на слънчева радиация на работното място се прилагат мерки за предотвратяване на неблагоприятните въздействия. Тези мерки се съобразяват с характера на извършваната работа и спецификата на работното място и се прилагат и по отношение на прозорци, капандури и стъклени прегради.

Чл. 89. Производствени процеси и работно оборудване, които предизвикват недопустими промени на температурата на работното място, се изолират в отделни помещения или се предприемат мерки за ограничаване на въздействието

Чл. 90. При повърхностна температура на технологични съоръжения, по-висока от 55°C, се прилагат конструктивни решения, възпрепятстващи допира до горещата повърхност.

Чл. 91. (1) Материали, нагreti в хода на технологичния процес, когато могат да оказват вредно въздействие върху здравето или безопасността на работещите, се изолират или изнасят от производствените помещения. Манипулирането с тях се извършва по дистанционен начин извън зоната на големите топлинни натоварвания.

(2) За охлаждане на силно нагreti материали и изделия се предвиждат и проектират специални помещения или места. Когато това е технологично невъзможно, се осигуряват мерки за отвеждане на отделената топлина.

Чл. 92. Командни и други органи на нагревателни пещи и друго подобно оборудване, с които се манипулира ръчно, не се допуска да имат температура, по-висока от 45

Чл. 93. Работните отвори на нагревателните пещи и на друго подобно оборудване се осигуряват с устройства или приспособления, предпазващи от топлинно облъчване.

Чл. 94. При дейности, при които се получава прегряване на работещите, се осигуряват:

1. стаи или кътове с нормален микроклимат и условия за рационално охлаждане;
2. рационален питеен режим с оглед компенсирание на загубите на течности и минерални соли.

Чл. 95. В производства, характеризиращи се с голямо влагоотделяне и относително ниски температури на въздушната среда, се осигуряват вентилационни инсталации за обезмъгляване.

Чл. 96. При наднормени стойности на скоростта на движение на въздуха се вземат мерки за нейното ограничаване - вентилационни системи, въздушни завеси, паравани, прегради, врати, остъкляване и др.

Раздел III.

Прах, токсични и други вредни вещества

Чл. 97. Не се допускат концентрации на вредни вещества във въздуха на работната среда над съответно определените пределно допустими концентрации.

Чл. 98. (1) В зависимост от вида и степента на вредност на веществата се осъществява непрекъснат или периодичен контрол за съдържанието им във въздуха на работните места.

(2) В процеси, при които се осъществява непрекъснат контрол, се осигурява сигнализация за наличие на концентрации, по-високи от допустимите.

Чл. 99. При избор на производствени процеси и при модернизиране на действащите се извършва предварителна оценка на риска от въздействие на вредни вещества върху работещите, като се предпочитат безвредните, по-малко вредните и с по-малка степен на риск.

Чл. 100. Ограничава се до минимум съдържанието на примеси в суровините, които в процеса на производството могат да доведат до отделяне на вредни вещества в работната среда.

Чл. 101. (1) За всяко предприятие и работно място се води картотека за използваните опасни вещества и тяхната характеристика.

(2) За всяко опасно вещество се разработва инструкция или указание за безопасна работа.

Чл. 102. Производствените процеси, при които се използват опасни вещества, по възможност се организират като максимално механизирани и автоматизирани.

Чл. 103. При вероятност от създаване на опасни концентрации на токсични газове в работната среда се осигуряват автоматични газоанализаторни и газосигнализаторни системи, свързани с аварийна вентилация и сигнализация.

Чл. 104. Пътищата за транспортиране и технологично обработване на опасни материали се маркират съгласно изискванията и се оптимизират.

Чл. 105. Манипулирането и опаковането на прахообразни, токсични и други вредни материали се извършва предимно автоматизирано или механизирано, като се осигурява:

1. минимална височина на свободното падане;
2. мерки за ограничаване попадането им в работната среда;
3. спазване на установените норми и изисквания.

Чл. 106. (1) Формирането на вторични източници на замърсяване на работната среда се предотвратява чрез подходящо редовно почистване на технологичното оборудване, работните места и производствените помещения.

(2) При почистването не се прилагат сухи способи (измитане, изчеткване, изтупване и почистване със сгъстен въздух).

(3) За ограничаване на вторичното прахово замърсяване се предвиждат мерки за:

1. подобряване на повърхностите, където са възможни отлагания;
2. оросяване;
3. рекултивирание на вътрешнозаводски терени и депа за твърди отпадъци;
4. използване на вакуумни устройства за почистване на работното място и работното оборудване;
5. мокро почистване и др.

Чл. 107. Осигурява се ползването на лични предпазни средства (ЛПС) от работещите при:

1. краткотраен контакт с вредни вещества, който не може да бъде предотвратен;
2. аварийни ситуации с повишено прахоотделяне;
3. почистване и ремонт на работни места и оборудване, смяна на филтри на пречиствателни инсталации;
4. разрушаване на прахоотделящи материали и други подобни работи

Чл. 108. При наличие на контакт на работещите с токсични и други вредни вещества се извършва периодичен контрол за:

1. концентрациите на вредни вещества във въздуха на работната среда;
2. съдържанието на вредни вещества в биологичните течности на работещите и на специфичните показатели за тяхното въздействие.

Чл. 109. При използване на прахообразни суровини и материали се прилагат методи и средства за предотвратяване на прахоотделяне чрез съответна технология или третиране.

Чл. 110. При прилагане на способности за мокро обезпрашване се използват средства и методи за повишаване на мокрещата способност на водата.

Чл. 111. При обработване на изделия, които могат да отделят прах, се избягват сухите методи на обработка.

Чл. 112. Технологичните съоръжения за транспортиране на прахоотделящи материали трябва да осигуряват спазване на нормите и на изискванията за работните места и помещения.

Чл. 113. Транспортът и товаро-разтоварните работи на прахообразни материали се извършва по начин, който предотвратява разпръскването им във въздуха

Чл. 114. Прахообразните материали се пресяват на закрито. При сеене за разделяне на фракции на ситата се монтират плътни обвивки с възможност за свързване към аспирационно устройство.

Чл. 115. Бункерите за насипване на прахообразните материали се снабдяват с приспособления, сигнализиращи нивото на насипния материал или степента на изпразването им.

Чл. 116. При изпразването на силози и бункери, съдържащи прахообразни материали в насипно състояние, се използват дозиращи устройства, изключващи неравномерното постъпване на материали, свличане или свободно падане, свързани с отделяне на прах

Чл. 117. При рециркулация на въздух съдържанието на праха в рециркулационната струя се допуска да бъде в границите до 10 % от пределно допустимата концентрация (ПДК) за работна среда.

Чл. 118. Отделянето на вредни вещества във въздуха от открити повърхности (галванични вани, вани за почистване, съдове с разтворители, масла, прясно боядисани или лакирани повърхности и др.) се ограничава чрез монтиране на бордови аспирационни системи, капаци, изолиране в отделни помещения, използване на пенители и др. или чрез промяна в организацията на технологичните процеси

Чл. 119. При невъзможност за предотвратяване отделянето на вредни вещества в работната среда се вземат необходимите технически мерки (екраниране, воден душ, местна и общообменна вентилация, системи за почистване на въздуха и др.) за осигуряване поддържането на възможно най-ниски концентрации във въздуха в границите на ПДК.

Чл. 120. При транспортиране, складиране, съхраняване, манипулиране и използване на суровини, материали и продукция, които съдържат вредни вещества, се отчитат специфичните им характеристики и се осигурява безопасност и опазване на здравето на работещите, в т. ч. предотвратяване на взривове, samozапалване, несъвместимост, отделяне на токсични вещества, изолиране.

Чл. 121. Токсични или агресивни течни и втечнени вещества се транспортират и съхраняват в специални съдове с необходимата здравина и устойчивост на химично въздействие. Когато се използват стъклени съдове, се предвиждат мерки за предпазването им от счупване. Складирането им се извършва по възможност в съдовете, в които са транспортирани.

Чл. 122. Отпадните продукти се отстраняват своевременно от работното място и се съхраняват в съответствие с необходимите изисквания.

Чл. 123. При промишлени технологични процеси, свързани с постоянно прехвърляне на големи количества течни или прахообразни опасни вещества, се спазват следните изисквания към приемните съдове:

1. приемащият съд да бъде с по-голям обем, за да се избегне необходимостта от превключване към други съдове;
2. да са снабдени с индикаторни устройства за следене на напълването им;
3. в зависимост от опасността да са снабдени със системи за пречистване на излизация от тях въздух, в който се съдържат токсични вещества, и за изхвърлянето му на подходящо място;
4. технологията на прехвърлянето да осигурява безопасност и опазване на здравето на работещите.

Раздел IV.

Вентилация на работните места в помещенията

Чл. 124. (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Производствените и спомагателните помещения и затворените работни места се проветряват с естествена или механична вентилация, осигуряваща необходимия въздухообмен в съответствие с характера и интензивността на работа, физиологичните потребности на работещите и установените норми за скорост на въздуха, температура и относителна влажност.

Чл. 125. (1) В работните помещения, в които има отделяне на прах, токсични и други вредни вещества, се осигурява принудителна вентилация.

(2) При източника на отделяне на вредни вещества се устройва местна (локална) вентилация.

Чл. 126. (1) При използване на система с принудителна вентилация се осигурява ефективното и надеждното ѝ функциониране и поддържане.

(2) Където за опазване на здравето на работещите е необходимо, всяко непредвидено прекъсване на вентилацията се известява от система за контрол.

Чл. 127. (1) При използване на климатична или на вентилационна инсталация не се допуска работещите да бъдат подложени на вредни въздушни течения.

(2) Отлагания и замърсявания, които създават непосредствена опасност за здравето на работещите, незабавно се отстраняват.

Чл. 128. В случаите, когато е възможно аварийно отделяне на силно токсични вещества или създаване на взривоопасни и пожароопасни концентрации в работните помещения или места, се осигурява автоматично задействаща се аварийна вентилационна система.

Чл. 129. При технологични процеси, свързани с употребата, получаването или съхранението на токсични вещества, или при възможност за създаване на взривоопасни смеси в зависимост от съществуващия риск се изпълняват едно или повече технически решения:

1. автоматично включване на вентилационните системи с началото на технологичния процес;
2. автоматично задействащи се вентилационни, сигнализиращи, аварийни, пожароизвестителни или пожарогасителни системи;
3. изключване на производствения процес и сигнализиране;
4. неутрализиране на вредностите.

Чл. 130. Местните смукателни инсталации, обслужващи съоръжения, които отделят силно токсични газове и прах, и общообменните вентилационни инсталации в работни помещения от категория на производство А и Б се инсталират така, че да се включват автоматично заедно с технологичното оборудване и да блокират включването му при неизправност на вентилацията.

Чл. 131. При производства с отделяне на токсични вещества, болестотворни микроорганизми, рязко изразени неприятни миризми, възможни резки увеличения на взривните и лесно запалимите вещества вентилационната система се устройва без рециркулация на въздуха.

Раздел V.

Намаляване на шума на работното място

Чл. 132. (1) При избор на машини, оборудване, инструменти и технологии се дава предпочитание на тези, които генерират по-малко шум, като се спазват установените норми и изисквания.

(2) В съпроводителната документация на работното оборудване се посочват параметрите на шума.

Чл. 133. При реконструкцията и модернизацията на производствените сгради и помещения се планират и изпълняват архитектурно-строителни решения за поглъщане и изолация на шума с цел недопускане разпространението му в съседни работни помещения и сгради.

Чл. 134. При наличие на наднормени нива на шум на работните места в зависимост от технологичните възможности се прилагат технически решения за неговото ограничаване чрез екрани, кожуси, покрития, ограждания, звукопоглъщаща обработка на стени и тавани, изолиране, дистанционно управление на машини и съоръжения, звукоизолирани кабинки за персонала и др.

Чл. 135. Най-малко веднъж в годината се извършват проверки на работните места и оборудване, където шумовите характеристики са близки или по-високи от допустимите, и се предприемат защитни мероприятия. Измерванията, мерките и резултатите се записват в документацията по оценката на риска.

Чл. 136. При работа в условията на шум над установените норми и когато са приложени всички изисквания за намаляване нивото на шума, работещите ползват антифони (външни или вътрешни).

Чл. 137. В случаите, когато е невъзможно по технологичен път или чрез прилагане на технически решения да се постигнат установените норми за шум, се разработват рационални режими на труд и почивка, намаляващи експозицията и вредното му въздействие.

Чл. 138. За шумните производства се обзавеждат стаи за периодичен отдых на работниците с ниво на шума не повече от 65 dB(A).

Раздел VI.

Предотвратяване на вредното въздействие на производствените вибрации на работните места

Чл. 139. При изграждане на нови промишлени сгради или при реконструкция и модернизация на съществуващите се провеждат необходимите архитектурно-строителни мероприятия за предотвратяване разпространението на вибрациите.

Чл. 140. При въвеждане в производството на машини, съоръжения и ръчни инструменти се дава предпочитание на тези, които генерират по-малко вибрации, като се спазват установените норми.

Чл. 141. (1) Машини и съоръжения - източници на вибрации, се монтират по проекти, гарантиращи механичната надеждност на строителната конструкция на сградите и съоръженията и на отделните им елементи.

(2) За ограничаване нивото на вибрациите машините и съоръженията се монтират на отделни фундаменти и/или се прилагат технически решения за намаляване нивото на вибрациите.

(3) Ръчни машини и инструменти - източници на наднормени стойности на вибрации, се комплектоват с виброгасящи съгласно установените изисквания ръкохватки.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Частите на вибриращото оборудване, които са в контакт с ръцете на работещите, се изработват с ергономична форма, осигуряваща оптимално мускулно напрежение

Чл. 142. При използване на полезния ефект на вибрациите работещите трябва да бъдат предпазени от вредните им въздействия.

Чл. 143. В съпроводителната документация на работното оборудване се посочват параметрите на създаваните вибрации.

Чл. 144. Периодично, както и след всеки ремонт, се извършва проверка и измерване на вибрационните характеристики на оборудване, което генерира вибрации.

Измерванията, предприетите мероприятия и резултатите се записват в документацията по оценката на риска.

Чл. 145. При работа с вибриращо оборудване, ангажиращо горните крайници, производствената дейност се извършва при температура на въздуха не по-ниска от 16°C, влажност 40-60 % и скорост на движение на въздуха не повече от 0,3 m/s. При работа през студения период на годината в неотоплени помещения или на открито при средни дневни температури, по-ниски от +10°C, се предвиждат специални помещения за периодично затопляне с температури на въздуха над 22°C, относителна влажност 40-60 % и скорост на движение на въздуха не по-висока от 0,3 m/s.

Чл. 146. На работещите, подложени на вибрации, се осигуряват:

1. виброизолиращи ЛПС;
2. условия за медицинска профилактика.

Раздел VII.

Работа в условия на нейонизиращи лъчения в работната среда

Чл. 147. На работни места с наличие на полета и лъчения не се допуска превишаване на максимално допустимите стойности на интензитета им или на установената продължителност за пребиваване на работещи в тях.

Чл. 148. Производствените процеси и работното оборудване, които са източник на електростатично поле, се експлоатират така, че интензитетът на електростатичното поле в работната среда да не надвишава 25 kV/m.

Чл. 149. (1) При наличие на електростатични полета се прилагат едно или повече технически решения:

1. заземяване на металните и токопроводимите части на машините и съоръженията;
2. използване на токопроводими подови настилки в помещенията и на токопроводими обувки и облекла от работещите;
3. изравняване на потенциалите между отделните части на съоръженията и на помещението;
4. използване на неутрализатори или йонизатори на въздушната среда;
5. намаляване на специфичните обемни и повърхностни съпротивления на материалите чрез въвеждане на антистатични добавки, електропроводящи пълнители, антистатични бои, препарати и др.;
6. поддържане на висока относителна влажност в работната среда;
7. оптимизиране на технологичните процеси чрез намаляване скоростите на транспортиране на течности, използване на релаксионни електростатично заредени резервоари, намаляване на турбулентността на движение на течни диелектрици;
8. използване на предупредителна сигнализация или блокировка;
9. използване на средства за колективна и индивидуална защита - подови настилки, облекла и обувки.

(2) При работа в условия на електростатични полета задължително се осигурява изпълнението на всички специфични изисквания в съответните нормативни актове.

Чл. 150. За ограничаване въздействието на електромагнитните полета на работните места, по пътища за движение на хора и транспортни средства се изграждат постоянни или временни заземени екраниращи устройства.

Чл. 151. (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Производствените процеси и работното оборудване, които са източник на постоянно магнитно поле, се използват така, че магнитната индукция на работното място да не превишава 60 mT (еквивалентно на 600 G), осреднено по време в течение на работния ден, а максималната стойност на плътността на потока на магнитното поле да не превишава 2 T независимо от времето на облъчване.

Чл. 152. Източниците на нискочестотни електрически и магнитни полета се монтират така, че максималнодопустимата стойност на интензитета на електрическото поле да не превишава следните стойности:

1. при честоти от 0 до 100 Hz - $E_{max} = 25 \text{ kV/m}$;
2. при честоти от 100 Hz до 4 kHz - $E_{max} = 2,5 \cdot 106/f, \text{ V/m}$, където f е честотата в Hz;
3. при честоти от 4 kHz до 60 kHz - $E_{max} = 625 \text{ V/m}$.

Чл. 153. Максималнодопустимата стойност на плътността на потока на магнитното поле трябва да отговаря на следната зависимост:

$B_{max} = 60/f, \text{ mT}$, където f е честотата в Hz.

Чл. 154. За лица, работещи с имплантирани кардиостимулатори, максимално допустимата плътност на потока на магнитното поле трябва бъде по-малка от следните стойности:

1. $B_{max} = 0,1 \text{ mT}$ при $f = 50 \text{ Hz}$;
2. $B_{max} = 1,0 \text{ mT}$ при $f < 6 \text{ Hz}$.

Чл. 155. За защита на работещите от електрически и магнитни полета на работни места, проходи и пътища се използват предпазни екрани във вид на козирки, навеси, прегради и др.

Чл. 156. Извън действието на постоянните екрани се използват временни или преносими екраниращи средства.

Чл. 157. Изискванията за безопасна работа в условия на сложни модулирани електромагнитни лъчения, за които няма установени изисквания, се определят по указания на съответния компетентен орган.

Чл. 158. При работа в условия на електромагнитни лъчения от радиочестотния и микровълновия обхват се спазват установените норми съгласно БДС 14525-90 и БДС 17137-90.

Чл. 159. Работните места в условия на електромагнитни полета в честотния обхват от 10 MHz до 300 MHz се устройват така, че интензитетът на магнитното поле да не надвишава 0,16 A/m.

Чл. 160. Работно оборудване, което е източник на електромагнитни лъчения, се снабдява със защитни екрани, осигуряващи намаляването на излъчената енергия до стойностите на установените норми.

Чл. 161. При защитно екраниране на излъчващите съоръжения се спазват следните изисквания:

1. излъчващите елементи се екранират поотделно, като генераторът се екранира с общ екран;
2. работният елемент (индуктор, кондензатор) може да бъде в общ екран с генератора, ако технологичният процес позволява това; в противен случай се извършва поотделно екраниране на фидерните линии и работния елемент, като генераторът отново се екранира с общ екран;
3. при честоти на излъчваното електромагнитно поле под 10 kHz се използват екрани от стоманена ламарина, а при честоти над 10 kHz-всякакви магнитни и немагнитни проводящи материали (стомана, алуминий, мед и др.);
4. екранирането може да се извърши с плътен материал или с метална мрежа, като конкретните изисквания към ефективността на екраните се определят по изчислителен път.

Чл. 162. За всяка лазерна система в инструкцията за експлоатация се включват изискванията за безопасност и опазване на здравето при работа.

Чл. 163. (1) За работа с лазерни устройства се допускат само лица със специална квалификация и с положен изпит по правилата за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд.

(2) Лицата, които обслужват лазери и лазерни системи, преминават курсове за безопасна работа един път на две години и при всяка промяна на условията или подмяна на лазерната система.

(3) За всяка лазерна система се определя отговорно длъжностно лице.

Глава шеста.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА РАБОТНОТО ОБОРУДВАНЕ

Раздел I.

Общи изисквания

Чл. 164. (1) (Доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Произвежданото за използване в страната и внасяното работно оборудване, технологии и материали трябва да отговарят на нормите и изискванията за безопасност и опазване на здравето при работа, за пожарна безопасност, за ергономичност и на изискванията, съдържащи се в приложимите за това оборудване нормативни актове, свързани с оценяване на съответствието.

(2) Производителите и вносителите на работно оборудване, технологии и материали осигуряват съпроводителна документация на български език с всички необходими данни и изисквания, свързани с безопасната им експлоатация, поддържане и ремонт.

(3) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Съоръжения, машини и оборудване, включително ръчни инструменти със или без двигател трябва да бъдат:

1. правилно инсталирани и използвани;
2. поддържани в добро експлоатационно състояние;
3. използвани само по предназначение;
4. (изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) обслужвани от подходящо обучени работещи.

Чл. 165. (1) При създаване на организация на работа, избор на технологични процеси и на работно оборудване и при неговото адаптиране и използване се осигурява спазването на установените норми и изисквания по безопасност и опазване на здравето при работа и пожарна безопасност.

(2) (Нова - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) При избор на работно оборудване работодателят отчита специфичните условия и характеристики на работата, съществуващите в предприятието и на работното място опасности, както и допълнителни опасности, които могат да бъдат породени от използването на работното оборудване.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) При използване на работното оборудване, където не е възможно изцяло да се изключи рискът за безопасността и

здравето на работещите, работодателят взема подходящи мерки за минимизиране на рисковете.

(4) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., предишна ал. 3 - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) За работно оборудване в експлоатация преди влизане в сила на наредбите по чл. 7 от Закона за техническите изисквания към продуктите могат да не се прилагат същите мерки, каквито са предвидени за новото работно оборудване.

Чл. 165а. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) В случай че работното оборудване създава специфични рискове за здравето и безопасността на работещите, работодателят предприема необходимите мерки, за да осигури:

1. използването на работното оборудване да бъде ограничено до тези лица, на които е възложено да го използват;
2. монтирането, демонтирането, измененията, настройването, поддържането, обслужването и ремонтът на това оборудване да се извършват само от правоспособни и определени за съответните дейности лица.

Чл. 166. (1) (Нова - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Работодаателят предоставя на работещите съответна информация и когато е необходимо, писмени инструкции за използване на работното оборудване.

(2) (Предишна ал. 1 - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) При използване на работно оборудване, при което съществува риск за безопасността и здравето на работещите, работодателят осигурява прилагането на писмени инструкции.

(3) (Предишна ал. 2, доп. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Писмените инструкции по ал. 1 и 2 трябва да са разбираеми за работещите, за които се отнасят, и да съдържат необходимата информация, в т.ч.:

1. условията за използване на работното оборудване;
2. предвидимите ненормални ситуации;
3. изискванията за безопасност и здраве при работа;
4. извлечените от опит заключения при използването на работното оборудване.

Чл. 167. (1) Работодаателят осигурява работещите да получат необходимото обучение за използването на работното оборудване, в т. ч. и обучение за всеки възможен риск.

(2) При ремонт, изменение, поддържане и обслужване на работно оборудване съответните работещи трябва да получат необходимото специфично обучение.

Чл. 168. (1) Работещите трябва да бъдат запознати с опасностите, произтичащи от работното оборудване, включително и това, което те не използват непосредствено, намиращо се на:

1. работната им площадка;
2. местата, свързани с изпълнението на тяхната работа.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Изискванията по ал. 1 се прилагат и при каквито и да са промени на работното оборудване.

Чл. 168а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Когато безопасността на работното оборудване зависи от условията на инсталиране, с цел да се гарантира правилното му инсталиране и функциониране работодателят осигурява извършването на:

1. първоначална проверка след инсталирането и преди първото пускане в експлоатация;
2. проверка след инсталиране на работното оборудване на друга работна площадка или при промяна в местоположението му.

(2) За работно оборудване, изложено на въздействия, които могат да причинят влошаване на състоянието му и в резултат да доведат до опасни ситуации, работодателят осигурява извършването на периодични проверки и при необходимост на периодични изпитвания за гарантиране на безопасната му работа.

(3) След реконструкция и други промени в производствените процеси, продължителен период на престой, възникване на извънредни обстоятелства, като природни бедствия, аварии и др., които могат да имат вредни последици за безопасността на работното оборудване, работодателят осигурява извършването на извънредни проверки и при необходимост изпитвания с цел да се гарантира спазването на изискванията за безопасност и здраве при работа и своевременното откриване и отстраняване на възникнали неизправности.

(4) Когато в нормативни актове не е предвидено друго, проверките по предходните алинеи се извършват от наети от работодателя лица с необходимата квалификация, които могат да бъдат от състава на съответната организация или извън нея.

(5) За резултатите от проверките се съставя протокол, който се съхранява в досие съгласно чл. 10, което се предоставя на контролните органи при поискване.

(6) Когато работното оборудване се използва извън предприятието, то се придружава от копие на протокола или от друг документ за последната извършена проверка.

Чл. 169. Работното оборудване и процесите, при които се отделят прах, газови емисии, пари, течности, токсични и други вредни вещества, се комплектоват с пречиствателни и/или вентилационни устройства, разположени до източниците на опасност.

Чл. 170. (1) За всяка вентилационна или пречиствателна уредба се води документация, съдържаща техническите ѝ параметри, резултати от изпитвания и измервания и инструкция за експлоатация и ремонт.

(2) Нови или ремонтирани вентилационни и пречиствателни уредби се въвеждат в експлоатация след установяване на ефективността на тяхната работа.

(3) За всяка вентилационна и пречиствателна уредба след въвеждането ѝ в експлоатация се съставя досие съгласно чл. 10, което се съхранява в определено със заповед длъжностно лице.

Чл. 171. (1) Вентилационните уредби, изхвърлящи в атмосферата отработен въздух, в който концентрацията на вредни вещества и прахове превишава с 30 на сто определените ПДК за работната среда, се комплектоват с пречиствателни съоръжения.

(2) Отработен въздух, замърсен с миризми, при изпускане в атмосферата се обезмирисва.

Чл. 172. В зависимост от възможния риск и установената технология процесите, свързани с употребата, получаването или съхранението на токсични и други опасни вещества, се извършват в херметизирано оборудване.

Чл. 173. (1) Не се допуска експлоатация на работно оборудване с липсващи или неизправни системи за контрол, защита, сигнализация и автоматизация, свързани с безопасността на труда.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Средствата за измерване, свързани с безопасността на труда, се осигуряват метрологично.

(3) Скалите на контролно-измервателните средства допълнително се маркират с установените за безопасна работа стойности на измерваната величина, като се създават условия за точното отчитане на показанията им.

Чл. 174. Автоматичните регулиращи устройства трябва да осигуряват сигнализиране при излизане на процесите извън границите на регулиране, когато това създава опасност от злополуки и аварии.

Чл. 175. (1) (Предишен текст на чл. 175, изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Работното оборудване трябва да е съобразено със средата и помещенията, в които ще бъде използвано - при работа на открито, при пожароопасност, взривоопасност, висока влажност и др.

(2) (Нова - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Размерите на работното оборудване трябва да са съобразени с естеството на извършваната работа и с предвидимите натоварвания и да позволяват безопасно придвижване.

Чл. 176. Използваното самостоятелно или в състава на технологични системи работно оборудване трябва да бъде поддържано така, че да отговаря на изискванията за безопасност и опазване на здравето при работа през целия период на използването му, в т.ч. монтиране и извеждане от експлоатация.

Чл. 177. (1) Органите за управление се монтират, разполагат, изпълняват и означават така, че:

1. да осигуряват изискванията за безопасност и опазване на здравето при работа;
2. да бъдат лесно видими и идентифицирани;
3. (нова - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) при неволно задействане да не увеличават която и да е от възможните опасности.

(2) Органите за управление трябва да осигуряват включване на работното оборудване само при преднамерено действие на оператора при:

1. първоначално включване;

2. повторно включване след спиране по каквато и да е причина;
3. необходимост от промени в условията и режимите на работа.

(3) Изискванията по ал. 2 не се прилагат, когато:

1. управлението на работното оборудване е част от нормален автоматичен цикъл;
2. промените не пораждат никаква опасност за работещите.

(4) Органите за управление се разполагат извън опасните зони по начин оперирането с тях да не предизвиква допълнителна опасност.

(5) Когато е наложително отделни органи за управление да са разположени в опасна зона, се предприемат допълнителни мерки оперирането с тях да бъде безопасно.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Мястото за управление на работното оборудване се устройва така, че операторът да може да се увери, че в опасните зони няма човек.

(7) При невъзможност за осигуряване видимост от мястото на управление на работното оборудване до всички опасни зони:

1. (изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) се осигурява автоматично подаване на предпазен звуков и/или видим сигнал преди пускане и спиране, така че експонираните работещи да имат време или средства да избегнат опасностите;

2. се изгражда сигнална система, посредством която да се подава навременна информация на работещите за режимите на работа, свързана с тяхната безопасност.

(8) (Нова - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) В случаи, когато работещ попадне изцяло или частично в опасна зона, се осигуряват време и/или средства за бързо избягване на опасностите, причинени от пускането и/или от спирането на работното оборудване.

Чл. 178. (1) Системите за управление на работното оборудване трябва да са безопасни и да осигуряват безопасното му използване.

(2) Системите за управление се избират, като се отчитат възможните откази, грешки и ограничения в предвидените условия за използване на работното оборудване.

Чл. 179. (1) Всяко работно оборудване трябва да има командно устройство, което безопасно да го спре напълно.

(2) Командното устройство за спиране трябва да има приоритет пред управляващите устройства за пускане.

(3) Когато работното оборудване или негови опасни части са спрени, енергозахранването на съответните им задвижвания трябва да е изключено.

Чл. 180. На всеки работен пост в зависимост от съществуващите опасности трябва да има командно устройство, което може да спре безопасно цялото работно оборудване или негова определена част.

Чл. 181. В зависимост от вида и характера на работното оборудване, от съществуващите опасности при неговата експлоатация и от необходимото време за нормалното му спиране се осигурява устройство за аварийно спиране.

Чл. 182. Предупредителните устройства на работното оборудване трябва да бъдат лесно и недвусмислено възприемани и разбирани.

Чл. 183. Работно оборудване, което създава опасности от падащи или изхвърляни предмети, вещества и др., се съоръжава с подходящи предпазни устройства, съответстващи на опасностите.

Чл. 184. (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) За осигуряване на безопасността и здравето на работещите работното оборудване и неговите части трябва да бъдат стабилизирани чрез прикрепване, затягане, стягане, захващане или чрез други подходящи средства.

Чл. 185. При риск от откъсване или разпадане на части от работното оборудване се взимат подходящи предпазни мерки.

Чл. 186. (1) Движещите се части на работното оборудване, които създават риск за злополуки, се ограждат с предпазни устройства, осуетяващи достъпа до опасните зони, или се снабдяват с устройства, спиращи движението им при достигане на опасната зона от човек или предмети.

(2) Защитните ограждения и предпазните устройства отговарят на следните изисквания:

1. да са достатъчно здрави;
2. да не предизвикват допълнителна опасност;
3. да не могат да бъдат лесно отстранени или изключени от действие;
4. да са разположени на достатъчно разстояние от опасната зона;

5. да не ограничават повече от необходимото възможността за наблюдение на работното оборудване и неговото обслужване;
6. да позволяват, когато това е възможно, без демонтаж на оградящите и на другите предпазни устройства действия, необходими за настройване или смяна на части и за работи по поддържането, като ограничават достъпа само до тези области, където се извършва съответната работа

Чл. 187. Работно оборудване или части от него с висока или много ниска температура, ако не са термично изолирани, се оградят с предпазни устройства.

Чл. 188. Работното оборудване се разполага, инсталира и използва, така че да бъдат максимално ограничени рисковете за непосредствено работещите с него и за останалите работещи чрез:

1. осигуряване на достатъчно пространство между подвижните части на оборудването и съседни подвижни или неподвижни обекти;
2. безопасно хранване и отвеждане на енергия и вещества, които се използват или произвеждат;
3. други необходими мерки.

Чл. 189. Работното оборудване се използва само по предназначение и при условията, за които е предвидено.

Чл. 190. (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Местата и зоните, свързани с експлоатацията и обслужването на работното оборудване, трябва да са подходящо осветени в съответствие с извършваната работа.

Чл. 191. (1) Операциите по поддържането на работното оборудване се извършват, когато то е спряно. Когато това не е възможно, се взимат всички необходими предпазни мерки или операциите по поддържането се изпълняват извън опасните зони.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Когато за работата по поддръжката на работното оборудване се изисква водене на дневник, той трябва да е в актуално състояние.

Чл. 192. (1) Устройствата за изключване на работното оборудване от хранящите го енергийни източници се монтират и означават по начин, позволяващ лесното им идентифициране.

(2) При изключване и включване на работното оборудване към енергийните източници се изпълняват организационните и техническите мероприятия, осигуряващи безопасност на работещите.

Чл. 193. На работното оборудване се поставят всички необходими знаци, предупредителни надписи и маркировки, свързани с осигуряване безопасността и здравето на работещите.

Чл. 194. (1) Работещите трябва да имат безопасен достъп и да са в безопасност във всички места и зони, където се извършва производствена дейност и операции по настройване и поддържане на работното оборудване.

(2) Всички операции, извършвани с работното оборудване или с негови части и елементи във връзка с монтаж, експлоатация, поддържане, ремонт и демонтаж, се изпълняват при спазване на инструкциите на производителя и установените организационни и технически мерки за безопасност и опазване здравето при работа.

Чл. 195. Работното оборудване трябва да осигурява предпазване на работещите от рискове от запалване, превишаване на температурата, изтичане на газове, прах, течности, пари или други субстанции, които се произвеждат, използват или съхраняват в него.

Чл. 196. Не се допуска работното оборудване да създава рискове от експлозия, свързани както с него, така и с произведените, използваните или съхраняваните от него субстанции.

Чл. 197. (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Работното оборудване трябва да е подходящо за защита на експонираните работещи срещу риск от директен или индиректен контакт с електрически ток.

Чл. 198. Работи с източници на нейонизиращи лъчения се извършват при условия, недопускащи вредни въздействия.

Чл. 199. (1) (Изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) При извършване на работа на височина се осигуряват необходимите помощни средства (площадки, платформи, скелета, стълби, въжета, люлки и др.) за безопасно изпълнение на работата.

(2) Използваните помощни средства, вкл. и тези, които са елемент на стационарни съоръжения, трябва да отговарят на установените за тях изисквания и да осигуряват безопасност при работа.

(3) (Нова - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Временна работа на височина на открито се допуска само когато климатичните условия не застрашават безопасността и здравето на работещите.

Чл. 199а. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Средствата за достъп до работни места на височина се избират в зависимост от:

1. периодичността на придвижване;
2. непосредствената височина, която трябва да се достигне;
3. продължителността на използване.

(2) Средствата за достъп трябва да:

1. позволяват бързо и лесно евакуиране в случай на непосредствена опасност;
2. осигуряват безопасно преминаване в едната или в другата посока между средство за достъп и платформи, площадки или мостове за преминаване без допълнителни рискове от падане от височина.

(3) Въз основа на оценката на риска и в случаите, когато изборът съгласно ал. 1 не е оправдан, се допуска използване на:

1. стълби за работни места на височина при кратка продължителност на работата или при съществуващи особености на работната площадка, които работодателят не може да промени;
2. техники за достъп и позициониране чрез въжета.

(4) При използване на въжета се осигурява седалка, снабдена със съответните подходящи приспособления в зависимост от продължителността на работата и ергономичните изисквания.

Чл. 199б. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) При необходимост, за предотвратяване на паданията и доколкото е възможно, за предпазване на работещите от нараняване се поставят защитни приспособления с подходяща конфигурация и достатъчна якост.

Чл. 199в. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Средства за колективна защита за предотвратяване на падания могат да се прекъсват само в местата за достъп (стълба или стълбище).

(2) Когато е необходимо временно отстраняване на средства за колективна защита за предотвратяване на падания, се вземат подходящи компенсиращи (заместващи) мерки за осигуряване на безопасност, без които не се допуска извършване на работа.

(3) След окончателно или временно приключване на работата, наложила отстраняването на средства за колективна защита за предотвратяване на падания, те се поставят отново.

Чл. 200. (1) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) При проектирането, строежа и експлоатацията на електрически уредби, съоръжения, уреди, инструменти и друго работно оборудване, за което това е необходимо, се спазват изискванията за:

1. устройството на електрическите уредби;
2. експлоатацията на енергопотребителите;
3. безопасността на труда при експлоатация на електрическите уредби и съоръжения;
4. противопожарните строително-технически норми;
5. мълниезащитата.

(2) Електрическите уредби и съоръженията се обслужват само от лица с необходимата професионална подготовка, притежаващи изискващата се за съответната работа квалификационна група и медицински освидетелствани.

Чл. 201. Резервно енергийно хранене на предприятия, технологични процеси и работно оборудване се осъществява в случаите, когато прекъсването на енергохранването може да доведе до аварии и опасности за живота и здравето на хора.

Чл. 202. (1) Ремонтите на работното оборудване се извършват в съответствие с изискванията на съпроводителната, технологичната и ремонтната документация и утвърдените графици за ремонт.

(2) При извършване на ремонтни работи, свързани с риск за работещите, се осъществяват организационни и технически мероприятия за безопасност:

1. спиране на работното оборудване;
2. изключване на енергозахранването;
3. преустановяване на технологичното захранване с материали, суровини, елементи и др.;
4. реализиране на мерки против повторно включване;
5. поставяне на знаци, табели и ограждения;
6. проверка за отсъствие на вредности и за обезопасяване на работното място;
7. други мерки в зависимост от опасностите, спецификата на работното оборудване или процеса.

(3) При извършване на ремонтни работи в затворени съдове освен мерките по ал. 2 се осигуряват и:

1. изпразване и изолиране на съда със заглушки;
2. проветряване преди и по време на работа;
3. измервания за наличие на вредности (вкл. взривоопасни концентрации) преди и по време на работа;
4. осветление, изпълнено съобразно средата;
5. почистване на вътрешните повърхности;
6. предпазни колани;
7. осигурително въже;
8. наблюдаване и осъществяване на връзка с работещите;
9. други мероприятия съобразно технологичните процеси, спецификата и предназначението на затворения съд.

(4) Ремонтно работно оборудване се въвежда отново в експлоатация след доказване на безопасните му качества, отразени в документ, който се съхранява в досие, съгласно чл. 10.

Чл. 203. (1) Работно оборудване, подложено на въздействие на агресивни среди, се защитава срещу корозия в съответствие с изискванията на проектите, конструкторската и ремонтната документация.

(2) Работното оборудване подлежи на периодични прегледи за установяване на степента на корозия. Сроковете и методиката на прегледите са съгласно нормативни или съпроводителни документи или се определят с вътрешен нормативен акт.

Чл. 204. (1) (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Проектирането, изработването, вносът, монтажът, техническото освидетелстване, поддържането, ремонтът, периодичните прегледи и експлоатацията на съоръженията с повишена опасност по чл. 281, ал. 3 от Кодекса на труда, в т.ч. и подлежащите на технически надзор, се осъществява съгласно изискванията на специфичните за тях нормативни актове.

(2) Когато за някои съоръжения с повишена опасност няма специфични нормативни изисквания, те се разработват от съответното ведомство или от работодателя.

Чл. 205. (1) (Предишен текст на чл. 205, изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Съоръженията с повишена опасност се означават с ясна маркировка за номиналните стойности на експлоатационните им параметри: налягане, скорост на движение, вид на съхранявания или пренасян флуид и др., и се снабдяват със съответните защитни и контролно-измервателни средства, необходими за безопасната им експлоатация.

(2) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Повдигателните съоръжения трябва да имат ясна маркировка за номиналния товар и когато е необходимо - табела, посочваща номиналния товар за всяка конфигурация на съоръжението, която е резултат от използване на влияеща върху товароподемността му технологична екипировка.

Чл. 205а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) За стационарните повдигателни съоръжения се осигурява необходимата стабилност и надеждност през целия експлоатационен период, като се имат предвид характерът на товара и местата, върху които се инсталира конструкцията.

(2) Съоръженията се инсталират така, че да се намали рискът товарите:

1. да ударят работещите;
2. да се отклонят застрашително или да паднат;
3. случайно да се откачат.

Чл. 205б. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) Товарозахващащите приспособления се избират в зависимост от товарите, с които се работи, местата за захващане на товара, приспособлението за окачване и от атмосферните условия, като се имат предвид начинът на действие и конфигурацията на самото товарозахващащо устройство.

(2) Товарозахващащите приспособления се маркират, така че да позволяват идентифицирането на основните им характеристики, необходими за безопасно използване.

(3) Когато товарозахващащото приспособление се състои от съставни елементи и не се разглобява след употреба, то се маркира с неговите основни характеристики, в т. ч. и характеристиките на съставните му елементи.

(4) Товарозахващащите приспособления се съхраняват така, че да не бъдат повредени и да се осигури запазване на техните характеристики.

Чл. 205в. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Когато работното оборудване не е предвидено за вдигане на хора, но реално съществува такава възможност при използването му, на видно място се поставя подходящо и ясно означение за забрана.

Чл. 205г. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) Работното оборудване, предназначено за повдигане или за преместване на работещи, отговаря на следните изисквания:

1. да предотвратява чрез подходящо приспособление риска от падане на превозващото устройство (кабина, количка, платформа);
2. да не допуска риск от падане на работещ от превозващото устройство (кабина, количка, платформа);
3. да предотвратява риска от удяне, премазване или притискане на работещ поради случаен контакт с предмети или обекти;
4. да осигури безопасността на хората, блокирани поради произшествие в кабината, количката или платформата, и тяхното безопасно освобождаване.

(2) Ако поради причини, присъщи на работната площадка и на денивелацията, рискът по ал. 1, т. 1 не може да бъде избегнат с никакви мерки за безопасност, се инсталира допълнително въже с увеличен коефициент на сигурност и изправното му състояние се проверява всеки работен ден.

Чл. 206. (1) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Повдигателни съоръжения без изправни крайни изключватели, с неизпитани въжета, вериги и товарозахватни приспособления не се допускат за експлоатация.

(2) Не се допуска:

1. повдигане на товари, превишаващи товароподемността на повдигателното съоръжение;
2. експлоатация на въжета и вериги за повдигане на товари при износване, по-голямо от допустимото;
3. (изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) използване на непредвидени в техническата документация или неизправни товарозахващащи приспособления;
4. теглене и влачене на товари с повдигателни съоръжения

Чл. 206а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Работно оборудване, предназначено за повдигане на товари, което е придвижващо се или за което периодично се налага да бъде демонтирано с оглед преместването му на друго място или поради друга технологична причина, се използва само след като се осигури неговата устойчивост, като се имат предвид всички предвидими условия по време на употребата му и естеството на земната повърхност.

Чл. 206б. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) Повдигането на хора се извършва само с работно оборудване и принадлежности, предназначени за тази цел.

(2) Ако работното оборудване не е специално проектирано за повдигане на хора, при изключителни случаи то може да се използва за това само когато са осъществени необходимите мерки и преустройства за осигуряване на безопасността на работещите в съответствие с установените изисквания.

(3) По време на присъствието на работещи на работно оборудване, проектирано за повдигане на товари, използвано съгласно ал. 2, се изпълняват следните изисквания:

1. на пулта за управление на оборудването през цялото време има компетентен работещ;
2. работещите, които се повдигат, разполагат със сигурно средство за комуникация с работещия, намиращ се на пулта за управление;
3. в случай на опасност е осигурен начин за евакуирането на работещите;
4. с участниците в изпълнението на задачата се провежда ежедневен инструктаж.

Чл. 206в. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) Под окачени товари и под пътя на преминаването им не трябва да има работещи, освен ако работните места и пътищата за движение на работещите са защитени от подходящи предпазни конструкции.

(2) Когато не се използват предпазни конструкции, за спазването на изискването по ал. 1 се създава подходяща организация на работа на основата на утвърдени писмени процедури.

Чл. 206г. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Когато на една работна площадка има повече от едно работно оборудване за повдигане на свободно окачени товари и обсегът им на действие се припокрива, се вземат необходимите мерки за недопускане съприкосновение между товарите и/или между оборудването.

Чл. 206д. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) При използване на придвижващо се работно оборудване за повдигане на свободно окачени товари се вземат мерки за предотвратяване на неговото накланяне, преобръщане, подхлъзване или самопроизволно придвижване.

(2) Преди използването на работното оборудване по ал. 1 се извършва проверка за ефикасността на реализираните мерки.

Чл. 206е. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) Ако операторът на работно оборудване, предназначено за повдигане на свободно окачени товари, не може да наблюдава целия път на товара нито пряко, нито чрез предоставящи информация помощни приспособления, се определя компетентно лице, което чрез постоянна връзка с оператора насочва неговите действия.

(2) В случая по ал. 1 се вземат и допълнителни организационни мерки, за да се избегнат сблъсъци на товара, които биха застрашили работещи

Чл. 206ж. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Работата със свободно окачени товари се организира така, че при ръчно закрепване/окачване и освобождаване на товара работещият да може непосредствено или индиректно да управлява процеса безопасно за себе си и за останалите работещи

Чл. 206з. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) При повдигане на товар едновременно от повече от едно работно оборудване за повдигане на свободно окачени товари се установява и прилага процедура, за да се осигури добрата координация между операторите.

Чл. 206и. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Всички операции, свързани с повдигане на свободно окачени товари, се планират, ръководят, наблюдават и изпълняват така, че за работещите да са осигурени безопасни и здравословни условия на труд.

Чл. 206к. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Когато работно оборудване за повдигане на свободно окачени товари при прекъсване или повреда в енергозахранването не може да задържи товара, се вземат необходимите мерки за предотвратяване на съответните рискове.

Чл. 206л. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Окачени товари не се оставят без надзор, освен ако достъпът до опасната зона е ограничен по подходящ начин и товарът е бил окачен и виси безопасно.

Чл. 206м. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) При използването на работно оборудване за повдигане на свободно окачени товари на открито се предприемат необходимите мерки за предотвратяване на преобръщането му и за избягване на всички възможни рискове за работещите.

(2) Използването на работно оборудване за повдигане на свободно окачени товари на открито незабавно се преустановява при влошаване на метеорологичните условия до степен, при която те могат да застрашат безопасното му функциониране или да изложат работещите на рискове от увреждане.

Чл. 207. (1) Заваръчни работи се извършват при спазване изискванията за безопасност на труда при заваряване и рязане на металите.

(2) При електродъгово заваряване се предприемат мерки за недопускане осветяването на хора.

Чл. 208. (1) Ръчните операции се извършват с подходящи и изправни инструменти, които не създават условия за нараняване на ползващите ги.

(2) В помещенията с взривоопасна среда се използват инструменти, недопускащи образуването на искри.

Раздел II.

Допълнителни изисквания към придвижващо се работно оборудване, самоходно или несамходно (Загл. изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.)

Чл. 209. Самоходно и несамходно работно оборудване се използват съгласно изискванията на специфичните за съответния вид работно оборудване нормативни актове.

Чл. 210. Самоходното работно оборудване се управлява от упълномощени и притежаващи изискващата се квалификация работещи.

Чл. 211. (Доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) При използване на самоходно и несамходно работно оборудване, управлявано от работещи или с намиращи се в/на него работещи, се осигуряват мерки за ограничаване на рисковете, на които те са подложени включително от контакт на работещите с колелата или с гъсеничните вериги, както и срещу възможността да бъдат притиснати от тях.

Чл. 211а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) Когато непреднамерено блокиране на задвижващите елементи между придвижващо се работно оборудване и неговите прикачни приспособления и/или ремаркета може да предизвика специфичен риск, то се съоръжава или приспособява така, че да се попречи на блокирането на задвижващите елементи.

(2) В случаите, когато такова блокиране не може да бъде предотвратено, се вземат всички възможни мерки, за да се избегнат неблагоприятните последици за работещите.

Чл. 211б. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Ако задвижващите валове за предаване/отвеждане на мощност на придвижващо се работно оборудване могат да се повредят или замърсят при влачене по земята, се предвижда приспособление за закрепването им.

Чл. 211в. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) (1) За придвижващо се работно оборудване, на което има работещ/работещи, използвано в различни от предвидените в нормативните актове и в инструкциите на производителя условия, трябва да се ограничат рисковете, произтичащи от преобръщане, чрез реализиране на една или повече от следните мерки:

1. наличие на защитно устройство, което не позволява работното оборудване преобръщайки се да се завърти на повече от четвърт оборот;
2. гарантиране на достатъчно и безопасно пространство около работещите, ако преобръщането може да продължи повече от четвърт оборот;
3. прилагане на друго устройство с еквивалентно въздействие.

(2) Защитните устройства по ал. 1 могат да бъдат неразделна част от работното оборудване.

(3) Мерките по ал. 1 не се изискват, когато работното оборудване се стабилизира по време на съответните операции или когато е проектирано така, че преобръщането му не е възможно.

(4) Ако съществува риск при преобръщане работещите да бъдат премазани между части на работното оборудване и земята, се монтира система за задържане на работещите.

Чл. 211г. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Вилчните кари повдигачи с един или повече работещи на тях, използвани в различни от предвидените в нормативните актове и в инструкциите на производителя условия, се приспособяват или съоръжават така, че да се ограничават рисковете за работещите, произтичащи от преобръщане на кара, чрез една или повече от следните мерки:

1. ограждащо предпазно устройство за водача;
2. устройство, предотвратяващо преобръщане;
3. устройство, което осигурява да остане достатъчно пространство за работещите между земята и съответните части на кара в случай на преобръщане;
4. устройство, задържащо работещите към седалката, така че да бъдат предпазени от премазване при преобръщане;

5. друго устройство с еквивалентно въздействие.

Чл. 212. (1) Самоходно работно оборудване, което при движението си може да породи рискове за хората, трябва да отговаря на следните условия:

1. да има устройство за предотвратяване на пускане в действие от неупълномощено лице;
2. да има подходящо устройство за намаляване на последиците от сблъскване, когато върху един релсов път едновременно работят повече от едно самоходно работно оборудване;
3. да има устройство за спиране и установяване в неподвижно състояние; когато изискванията за безопасност го налагат, трябва да има аварийно устройство със същите функции, което се задейства от лесно достъпни органи за управление или от автоматични системи;
4. когато пряката видимост на водача е недостатъчна да осигури безопасност, се инсталират допълнителни устройства за подобряване на видимостта;
5. да бъде снабдено с осветление, подходящо за извършваната работа, с оглед безопасността на работещите при използването му през нощта, или на места с недостатъчна осветеност;
6. да бъде съоръжено с подходящи пожарогасителни устройства в случай, че самото работно оборудване или теглен от него товар може да създаде опасност от пожар и достатъчно близо няма подходящи пожарогасителни средства;
7. когато е дистанционно управлявано, да спре автоматично, когато излезе от обхвата на контрол и в случай на допир до обект извън изпълняваната програма;
8. (нова - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) когато е дистанционно управлявано и при нормалните условия на използване може да предизвика рискове от сблъскване или удар, се осигурява с устройство за предотвратяване на тези рискове освен когато е снабдено с друго подходящо приспособление, което контролира тези рискове.

(2) В случаите, когато самоходно и несамходно работно оборудване се движи в работна зона извън определените пътни маршрути, се установяват организационни правила за безопасност.

Чл. 213. (1) Предприемат се организационни мерки за предотвратяване достъпа на пешеходци в работната зона на самоходното оборудване.

(2) Когато е необходимо присъствието на работещи в работната зона на самоходното оборудване, се предприемат необходимите мерки за тяхната безопасност.

Чл. 214. Когато самоходно работно оборудване е предназначено за превозване на работещи, които изпълняват определена работа по време на движение, скоростта се регулира с оглед безопасното изпълнение за работа.

Чл. 215. Самоходно и несамходно работно оборудване с двигател за вътрешно горене могат да се използват на работни места само когато са предприети мерки за осигуряване на нормите и изискванията за чистотата на въздуха на работното място.

Раздел III.

Специфични изисквания при използването на стълбите (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.)

Чл. 215а. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Стълбите се подбират по вид и размер така, че да са удобни и безопасни при използването им.

(2) Стълбите се поставят по безопасен начин, гарантиращ тяхната стабилност и непозволяващ отместването им по време на използването им.

(3) Преносимите стълби се опират на стабилна, устойчива, с подходящи размери и неподвижна основа така, че стъпалата да останат в хоризонтално положение.

(4) Висящите стълби се закрепват по безопасен начин, непозволяващ люлеещи движения.

(5) Стълбите за достъп са с необходимата дължина и се издигат над платформата за достъп така, че да осигуряват здраво захващане на работещите, които ги използват, освен когато са взети други мерки за осигуряване на здраво захващане.

Чл. 215б. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Слизането и изкачването на работещи по наклони, по-големи от 20°, се извършва по стълби, обезопасени с парапети.

(2) Изкачването на работещите по стълби на височина, по-голяма от 10 m, се допуска при условие, че стълбите са съоръжени с площадки за отдих, разположени във височина на разстояние не по-голямо от 10 m.

(3) Когато стълбите служат за достъп до площадка с много работещи или има интензивно движение по тях, се използват отделни стълби за изкачване и слизане.

(4) Стълбите трябва да имат достатъчна якост, да са обезопасени, правилно поддържани и използвани на съответните места и според предназначението им.

Чл. 215в. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Приплъзването на опорите на преносимите стълби по време на използване се предотвратява чрез закрепване на страничните им греди при или в близост до горните и/или долните им краища чрез приспособление срещу приплъзване или чрез друго равностойно по ефективност приспособление.

(2) Еднораменните стълби в работно положение се поставят с наклон спрямо хоризонталната равнина от 70° до 75° (разстоянието от основата на стълбата до вертикалната линия, спусната от горната опора, е равно на 1/3 до 1/4 от разстоянието от основата на стълбата до горната опора) с цел предотвратяване на нежелано преместване (подхлъзване) на опорите.

(3) При силно хлъзгав под и в случаите, в които е невъзможно осигуряването на единичните стълби против плъзгане и обръщане, вместо единични стълби се употребяват двураменни стълби или стълби с площадка.

(4) Когато мерките по ал. 1 не могат да се приложат, единичните стълби се осигуряват срещу подхлъзване чрез придържане от човек пред стълбата или встрани от нея.

Чл. 215г. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Единични стълби с дължина по-голяма от 3 m се закрепват срещу обръщане назад или встрани независимо от броя на качванията или времето на използването им.

(2) При използване на единични стълби с дължина, по-голяма от 5 m, се вземат мерки срещу деформиране (подпиране в средата и др.).

(3) Висящите метални стълби с дължина над 5 m се оборудват с предпазни метални обръчи с вертикални връзки помежду им.

Чл. 215д. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Стълбите се поставят спрямо зоната на обслужване така, че работата да се извършва удобно и безопасно.

(2) Стълбите не се поставят на пешеходни пътеки, съобщителни пътища, до незаключени врати, отварящи се към стълбата, и други места, където могат да бъдат блъснати или съборени от преминаващи хора или превозни средства.

(3) Когато изискването на ал. 2 не може да бъде спазено, се вземат мерки за предотвратяване на блъскането на стълбата чрез ограждане, предупредителни надписи и табели, организиране на охрана и др.

Чл. 215е. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) При използването на сглобяеми или удължаващи се стълби се осигурява неподвижността на отделните елементи един спрямо друг, както и на опорите им съгласно чл. 215в преди изкачване по тях.

Чл. 215ж. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Стълбите се използват така, че работещите да могат по всяко време да се захващат здраво и да имат здрава опора.

(2) Ръчното пренасяне на товар по стълба не трябва да пречатства постоянното сигурно захващане на ползващите я.

Чл. 215з. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Не се допуска:

1. удължаване (наставяне) на единични или двойни преносими стълби освен в случаите, когато това е предвидено от производителя;

2. използване в работно положение на двураменни стълби, както и на такива с площадки като единични;

3. пренасяне на товари при движение по стълба освен когато е невъзможно или нецелесъобразно пренасянето им по други, по-безопасни начини - чрез въже, подемни устройства, директно подаване от ръка на ръка и др.;

4. преместване на стълба с работещ или предмети, намиращи се на нея;

5. (изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) преместване на двураменна стълба с неприбрани рамена или чрез усилието на намиращия се на нея работещ;

6. заставане върху стълба на един крак, като другият виси встрани или е стъпил върху друг предмет;
7. стоене под стълба, на която се работи;
8. поставяне и оставяне на инструменти и др. на стъпалата на стълбата;
9. подхвърляне на ръчни електрически инструменти, продукти и др. на лице, намиращо се на стълба;
10. стълбата да има за долна и/или горна опорна точка стъпало;
11. подпиране на единична стълба в наклонено встрани положение;
12. движение и работа по стълби, когато стъпалата им са покрити с вещества или материали, улесняващи подхлъзването;
13. заемане от лицето, извършващо работна операция от стълба, на положения, които могат да я изведат от положение на равновесие;
14. работа от стълба на височина по-голяма от 3 m от основата на стълбата от лице, което не е закрепено посредством предпазен колан към здрава и сигурна конструкция.

Раздел IV.

Специфични изисквания при използването на скелета (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.)

Чл. 215и. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) За скелетата се извършват изчислителни проверки за устойчивостта и стабилността им, когато липсва документацията на производителя или в нея не са обхванати замислените структурни конфигурации.

(2) Изчисленията по ал. 1 могат да не се извършват, когато скелетата се монтират при спазване на конфигурациите, предвидени от производителя.

Чл. 215к. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) За скелетата се изготвя план за монтиране, използване и демонтиране от производителя или от лице с необходимата проектантска правоспособност, който обхваща и специфичните особености на съответното скеле, включително необходимостта и от конструирането на товарни площадки.

(2) Платформите на скелето трябва да съответстват по размери, форма и разположение на работата, която се извършва, и да са с необходимата носимоспособност, като позволяват безопасна работа и преминаване.

(3) Платформите на скелето се монтират така, че:

1. съставните им части да са неподвижни по време на използването им;
2. да няма опасни пролуки между тях и средствата за колективна защита за предотвратяване на падания.

(4) Не се допуска използване на ръчни колички за хоризонтално транспортиране на товари по платформите на скелета, които не са предназначени и оразмерени за целта.

Чл. 215л. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Скелетата се монтират, използват и демонтират по безопасен начин, гарантиращ тяхната стабилност и непозволяващ отместването им по време на използването им.

(2) Носещите елементи на скелето се обезопасяват срещу приплъзване чрез закрепване към опорната плоскост чрез приспособления против приплъзване или чрез друго равностойно по ефективност приспособление.

(3) Подвижните скелета се обезопасяват срещу внезапни премествания чрез подходящи застопоряващи приспособления.

(4) Подложките, върху които се монтира скеле, се проектират и изпълняват така, че да не се превишава допустимото натоварване на основата.

Чл. 215м. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) Части на скелета, които не са готови за използване (например по време на монтиране, демонтиране или реконструкция), се означават със съответните знаци за безопасност и се ограждат с подходящи средства за физическа защита за предотвратяване на достъпа до опасната зона.

Чл. 215н. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) (1) Скелета се монтират, демонтират или значително преправят под контрола на определено от работодателя квалифицирано лице и от работещи, които са получили подходящо специализирано обучение по отношение на:

1. разчитане на плана за монтиране, демонтиране или реконструкция на съответното скеле;
2. безопасността по време на монтажа, демонтажа или реконструкцията на съответното скеле;
3. мерките за предотвратяване на риска от падане на лица или предмети;
4. мерките за безопасност при влошаване на климатичните условия, което може да окаже неблагоприятно въздействие върху сигурността на съответното скеле;
5. допустимите натоварвания;
6. рисковете, които могат да възникнат вследствие на работите по монтиране, демонтиране или реконструкция на скелето.

(2) Квалифицираното лице и съответните работещи по ал. 1 се ръководят от плана по чл. 215к, ал. 1, както и от включените в него инструкции.

Раздел V.

Специфични изисквания при използването на техники за достъп и позициониране чрез въжета (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.)

Чл. 215б. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) При използване на техники за достъп и позициониране посредством въжета се спазват следните изисквания:

1. въжената система съдържа най-малко две отделно закрепени въжета, като едното служи за средство за достъп, за слизане и за опора (работно въже), а другото служи за резервно средство (обезопасяващо въже);
2. работещите са снабдени с предпазен колан, закрепен към обезопасяващото въже;
3. работното въже е снабдено с предпазни средства за изкачване и слизане и има самоблокираща система, която предотвратява падането на ползвателя в случай, че той изгуби контрол над движенията си;
4. обезопасяващото въже е снабдено с подвижна система, предпазваща от падане, която следва движенията на работещия;
5. необходимите за работа инструменти и приспособления са прикачени към колана или към седалката на работещия, или към друго подходящо средство;
6. подходящо планиране и постоянно наблюдение на работата така, че в случай на авария да може да се окаже незабавна помощ на работещия;
7. работещите са получили подходящо специализирано обучение за извършваната работа и за съответните спасителни процедури.

Чл. 215п. (Нов - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) При изключителни обстоятелства, когато при оценката на риска е установено, че използването на второ въже може да увеличи опасността при работа, се разрешава използването на едно-единствено въже, след като са предприети съответните подходящи мерки за осигуряване на безопасността на работещите.

Глава седма.

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ТРУДОВАТА ДЕЙНОСТ

Чл. 216. Трудовата дейност се осъществява така, че да предотвратява или ограничава всяко неблагоприятно въздействие, произтичащо от характера и организацията на работата, използваната технология, работното оборудване, работното място и трудовия процес, и да осигурява оптимални условия на труд, висока работоспособност, ефективност и удовлетвореност.

Чл. 217. (1) Установяването на съответствието на работната среда, трудовия процес, използваната технология и работното оборудване с нормите и изискванията за безопасни и здравословни условия на труд се осъществява посредством подходите, методите и формите за извършване на оценката на риска.

(2) Оценката на риска обхваща всички аспекти на трудовата дейност в предприятието.

(3) Необходимите измервания се извършват съгласно изискванията на съответните нормативни актове и с периодичността, определена от работодателя за оценката на риска.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2000 г., в сила от 14.06.2001 г., изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.)

Необходимите измервания се извършват от звена и специалисти на работодателя и/или от упълномощени от Изпълнителна агенция "Българска служба за акредитация" юридически и физически лица.

(5) Документите за установяване на съответствието с нормите и изискванията за безопасни и здравословни условия на труд, вкл. резултатите от проведените измервания, се включват в документацията по оценката на риска.

Чл. 218. Работната поза и местоположението на работещите по време на работа и при използване на работното оборудване се съобразява с ергономичните принципи.

Чл. 219. Трудовата дейност се извършва при оптимална организация на работните движения и работната поза с цел предотвратяване на продължителното статично мускулно напрежение и ограничаване на двигателно-монотонната дейност.

Чл. 220. Свързаните с трудовата дейност психосоциални фактори се контролират и подобряват чрез прилагане на специфични за всеки вид труд профилактични програми за намаляване на психичното напрежение и стреса по време на работа.

Глава осма.

ВОДОСНАБДИТЕЛНИ И КАНАЛИЗАЦИОННИ СИСТЕМИ

Чл. 221. (1) *Предприятията и обектите в зависимост от характера на извършваната в тях работа се осигуряват с необходимите количества вода за производствени, питейно-битови и противопожарни нужди.*

(2) Забранено е свързването на водопроводни инсталации за питейна вода с инсталациите за вода с промишлено-технологично предназначение.

(3) При наличие на водопроводни инсталации от различен тип е недопустимо използването на промишлени води за питейно-битови нужди.

Чл. 222. (1) В предприятията се изграждат необходимите канализационни системи и съоръжения.

(2) Отпадни води, съдържащи агресивни, токсични вещества, петролни и други вредни продукти, се отвеждат в самостоятелна канализационна система и се осигурява тяхното пречистване или неутрализация.

(3) Забранено е смесването в обща канализационна система на отпадните води по ал. 2 с битово-фекалните отпадни води преди тяхното пречистване или неутрализация до концентрации съгласно действащите норми.

(4) Отпадните води се пречистват и неутрализират по технологии и със съоръжения съгласно проект, съгласуван със съответните компетентни органи.

(5) При канализациите за химически замърсени води се изграждат необходимите съоръжения съгласно изискванията за безопасност и опазване на здравето на хората, околната среда и противопожарна охрана.

Глава девета.

БОРБА С ПОЖАРИ

Чл. 223. (1) (Предишен текст на чл. 223 - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Цялостната организация на дейностите в предприятията и обектите се съобразява с изискванията на нормативните актове за пожарна безопасност.

(2) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Пожарогасителите, пожаро-детекторните и алармените инсталации и елементите им трябва редовно да се контролират, поддържат и периодично изпитват.

Чл. 224. (Отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

Чл. 225. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Експлоатацията на сгради, съоръжения и инсталации, ремонтните и други видове дейности се извършват в съответствие с изискванията за пожарната безопасност.

Чл. 226. Заваръчни и други огневи работи се осъществяват в съответствие с изискванията за пожарната безопасност при извършване на огневи работи.

Чл. 227. В зависимост от размерите и използването на сградите, съдържащото се в тях оборудване, физическите и химичните свойства на използваните вещества и материали и максималния брой на хората работните места се съоръжават с подходящи пожарогасителни средства и когато посочените обстоятелства го изискват - с пожароизвестителни и алармени системи.

Чл. 228. Неавтоматичните пожарогасителни средства трябва да са лесно достъпни, прости за използване и да са сигнализирани с установените трайни и поставени на подходящи места знаци.

Глава десета.

САНИТАРНО И БИТОВО ОБСЛУЖВАНЕ

Чл. 229. (1) Територията на предприятието, производствените и други помещения и работните места се поддържат чисти.

(2) Отпадъците се събират и обработват на определени и означени за това места съгласно производствените, санитарните и противопожарните изисквания.

(3) Материалите, суровините и готовата продукция се съхраняват на определени за това места, като се спазват изискванията за безопасност на труда и в съответствие със санитарните, противопожарните и технологичните изисквания.

Чл. 230. За осигуряване на личната хигиена на работещите се осигуряват санитарно-битови помещения съгласно изискванията на нормативните актове.

Чл. 231. Когато производственият процес изисква работещите да ползват специално работно облекло и във връзка с безопасността, здравето или благоприличието не е подходящо да се преобличат на друго място, се осигуряват лесно достъпни, с достатъчно място, капацитет и с възможност за сядане съблекални.

Чл. 232. В съблекалните всеки работещ разполага с шкафче, което се заключва. Когато характерът на извършваната работа го изисква (работа с опасни субстанции, влага, замърсяване и др.), шкафчетата за работните и за обикновените дрехи са отделни.

Чл. 233. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Когато не се изискват съблекални, за всеки работещ се осигурява място с възможност за заключване за личните му вещи и облекло.

Чл. 234. Когато характерът на работата и здравословните и безопасните условия на труд го изискват, за работещите се осигуряват необходимите душеве с топла и студена вода. Размерите на душевите помещения се съобразяват с броя на работещите и осигуряват условия за измиване съгласно хигиенните изисквания.

Чл. 235. Когато не се изискват душеве, съгласно чл. 234 се осигуряват подходящи умивалници с топла и студена течаща вода в близост до работните места и съблекалните.

Чл. 236. Когато помещенията с душовете или с умивалниците са отделни от съблекалните, между тях се осигурява топла връзка.

Чл. 237. (1) (Предишен текст на чл. 237 - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) Близко до работните места, помещенията за почивка, съблекалните, душевите помещения и умивалните се осигурява необходимият брой тоалетни с умивалници.

(2) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) На работещите се осигурява достатъчно количество питейна вода и по възможност подходящи безалкохолни напитки.

Чл. 238. В зависимост от броя на работещите и от характера на работата за мъжете и жените се осигуряват или отделни съблекални, душеви помещения, умивални и тоалетни, или тяхното отделно използване.

Чл. 239. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) За работещите се осигуряват помещения за почивка, когато:

1. технологичният процес налага чести и продължителни прекъсвания на работата;
2. на работното място или в помещенията има постоянно присъствие на повече от определено количество хора;
3. за осигуряването на безопасността и здравето са въведени режими на труд и почивка.

Чл. 240. (1) Стаите за почивка трябва да са:

1. лесно достъпни;
  2. достатъчно просторни;
  3. (изм. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) съобразени с броя на едновременно ползващите ги лица;
  4. (доп. - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) снабдени с обзавеждане, съобразено с характера на необходимите почивки и с маси и столове с облегалки.
- (2) На работещи в офиси или други подобни помещения, осигуряващи възможност за релаксация, през време на почивките не се осигуряват стаи за почивка.
- (3) (Доп. - ДВ, бр. 43 от 2003 г.) В стаите и местата за почивка е забранено пушенето.

Чл. 241. За бременните и кърмачките се осигуряват подходящи условия да почиват в легнало положение.

Чл. 242. В зависимост от големината на предприятието, вида на работата и честотата на трудовите злополуки се осигуряват една или повече стаи за първа помощ.

Чл. 243. (1) Стаите за първа помощ се обзавеждат с необходимите средства и оборудване за оказване на първа помощ и трябва да са лесно достъпни при използване на носилки.

(2) Стаите за първа помощ се означават с установените знаци.

Чл. 244. На местата, където работните условия изискват, се осигуряват лесно достъпни средства за оказване на първа помощ, които се означават с установените знаци.

Чл. 245. За работещите с увреждания се осигуряват подходящо изградени работни места. Това се отнася и за използваните от тях врати, проходи, стълбища, бани, умивални, тоалетни и други съоръжения.

Глава единадесета.

ОСИГУРЯВАНЕ НА ЛИЧНИ ПРЕДПАЗНИ СРЕДСТВА И СПЕЦИАЛНИ РАБОТНИ ОБЛЕКЛ

Чл. 246. (1) На работещите се осигуряват необходимите лични предпазни средства и специални работни облекла съгласно реда и изискванията, определени в нормативните актове.

(2) Не се допускат до работа лица, които са без изискващите се за съответния вид работа лични предпазни средства и специални работни облекла и не са инструктирани и обучени за използването им.

Чл. 247. (1) Във всяко предприятие се утвърждава списък на работните места и видовете работа, за които на работещите се осигуряват лични предпазни средства и специални работни облекла, определят се видът, сроковете за износване и условията за използването им.

(2) Списъците по ал. 1 се обявяват пред работещите.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Работодателят осигурява условия за съхраняване, почистване, дезинфекция, поддържане и периодично изпитване на личните предпазни средства и специалните работни облекла съгласно изискванията на производителя и изискванията, регламентирани в нормативните актове по безопасност и здраве при работа.

(4) Забранено е използването на личните предпазни средства и специалните работни облекла не по предназначението им, както и на такива с изтекъл срок на годност.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Всички разходи по доставката и поддържането на личните предпазни средства и специалните работни облекла са за сметка на работодателя.

Глава дванадесета.

ДЕЙНОСТ ПРИ АВАРИИ

Чл. 248. (1) Във всяко предприятие се разработва план за предотвратяване и ликвидиране на аварии.

(2) Планът ежегодно или в по-кратък период, ако това е указано в друг специфичен за дейността нормативен акт, се утвърждава от работодателя.

(3) В частта си по противопожарна охрана планът се съгласува със съответния териториален орган на Министерството на вътрешните работи.

(4) При изменения в организацията на работа или технологичната схема планът се актуализира.

(5) Всички длъжностни лица и работещи се запознават с плана срещу подпис.

Чл. 249. (Доп. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) В плана за предотвратяване и ликвидиране на аварии се предвиждат мерки и средства в зависимост от съществуващите опасности

Чл. 250. Планът за предотвратяване и ликвидиране на аварии съдържа:

1. оперативна част, включваща плана на предприятието с означени схеми на енергоносителни системи, водоеми, транспортни съоръжения, противопожарни съоръжения и др.;
2. профилактични мерки за предотвратяване на аварии, предвиждащи: методи за проучване на възможните аварийни ситуации; мерки, които биха предотвратили възникването на авария; места за складиране и поддържане на материали, инструменти, средства за защита и за долекарска медицинска помощ и др.;
3. разпределение на задълженията между отделните лица, участващи в ликвидиране на аварията, и взаимодействието им;

4. списък на длъжностните лица от предприятието и външни органи и организации, които незабавно трябва да бъдат уведомени за аварията.

Чл. 251. (1) (Доп. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Съответният ръководител запознава работещите с плана за предотвратяване и ликвидиране на аварии и задълженията им, свързани с конкретното работно място.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) Периодично, но не по-малко от един път годишно, в предприятията се организира проиграване на възможните аварийни ситуации, предвидени в плана за предотвратяване и ликвидиране на аварии, както и използването на инсталациите и устройствата по чл. 223, ал. 2.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. "минимални изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд" е понятието, определено в § 1, т. 9 от допълнителните разпоредби на Закона за здравословни и безопасни условия на труд;
2. "работно място" е мястото, където се предвижда извършването на работата в помещения или на което и да е място на територията на предприятието, или до което работещият има достъп във връзка с изпълняваната работа;
3. "предприятие" е понятието, определено в § 1, т. 2 от допълнителните разпоредби на Кодекса на труда;
4. "работно оборудване" е всяка машина, апарат, инструмент, инсталация, устройство, уредба или съоръжение, използвани при работа;
5. "използване на работното оборудване" е всяка дейност, свързана с работното оборудване, като пускане, спиране, експлоатация, транспортиране, ремонт, изменение, обслужване, поддържане, почистване;
6. (изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) "опасна зона" е всяка зона във и/или около работното оборудване и в работното място, в която работещият е експониран на риск за здравето или живота си;
7. (изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) "експониран работещ" е всеки работещ, който се намира изцяло или частично в опасна зона;
8. "работодател" е понятието, определено в § 1, т. 2 от допълнителните разпоредби на ЗЗБУТ;
9. "психосоциални фактори" са: недостатъчно или прекомерно трудово натоварване, монотонност, невъзможност за контрол върху изпълняваните задачи, ограничени социални контакти на работното място, липса на подкрепа от административните ръководители, недостатъчна мотивация за труд, психичен микроклимат;
10. (изм. - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) "работещ" е понятието, определено в § 1, т. 2а от допълнителните разпоредби на Закона за здравословни и безопасни условия на труд;
- 10а. (нова - ДВ, бр. 88 от 2004 г., в сила от 05.11.2004 г.) "оператор" е работещ(и), който има задача да използва работно оборудване.
11. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
12. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
13. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
14. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
15. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
16. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
17. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
18. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
19. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)
20. (нова - ДВ, бр. 43 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 37 от 2004 г., в сила от 06.11.2004 г.)

§ 1а. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2008 г.) С тази наредба се въвеждат разпоредбите на:

1. Директива 89/654/ЕИО на Съвета от 30 ноември 1989 г. относно минималните изисквания за безопасност и здраве на работното място (първа специална директива по смисъла на член 16, ал. 1 от Директива 89/391/ЕИО);
2. Директива 89/655/ЕИО на Съвета от 30 ноември 1989 г. относно минималните изисквания за безопасността и здравето на работниците при използването на работно оборудване по време на работа (втора специална директива по смисъла на член 16, ал. 1

от Директива 89/391/ЕИО, изм. и доп. с Директива на Съвета 95/63/ЕИО, изм. и доп. с Директива на Съвета 2001/45/ЕО).

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 2. Тази наредба се издава на основание на чл. 7, ал. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд и чл. 276 КТ.

§ 3. Тази наредба влиза в сила три месеца след обнародването ѝ в "Държавен вестник". В този срок МТСП и МЗ публикуват в специализираните си бюлетини списък на нормативните актове, свързани с изпълнението на изискванията на наредбата.

§ 4. Изискванията, съдържащи се в чл. 115, чл. 123, т. 2 и 3, чл. 126, ал. 2, чл. 130, чл. 177, ал. 6 и ал. 7, т. 1, чл. 180 и 181, за създадени работни места и въведено в експлоатация работно оборудване преди срока на влизане в сила на тази наредба се осигуряват съгласно срока, определен в § 3 ЗЗБУТ.

§ 5. От датата на влизане в сила на тази наредба се отменят Наредба № 6 от 1996 г. за общите изисквания и задължения за осигуряване на безопасност при трудовата дейност (ДВ, бр. 75 от 1996 г.), Наредба № 41 от 1995 г. за единните правила за осигуряване на здравословни условия на труд (ДВ, бр. 100 от 1995 г.) и Наредба № 1 от 1987 г. за установяване на данни за безопасни и здравословни условия на труд (обн., ДВ, бр. 32 от 1987 г.; изм. и доп., бр. 69 от 1993 г.).

§ 6. Указания по прилагане на тази наредба дават МТСП и МЗ.

§ 7. Контролът по изпълнение на наредбата се извършва от ГИТ към МТСП.